

Dnr 3.1.2-70/2016

Mars 2016

FUT

- Lägesrapport över arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott (årsrapport 2015)

Socialförvaltningen

Avdelningen för
stadsövergripande
sociala frågor

Innehåll

Inledning	3
Uppföljning av utvärderingen	4
Stadens FUT-arbete i siffror	5
Omfattning och orsaker	8
Åtgärder och ekonomisk omfattning	8
Återkrav och inbesparat belopp	8
<i>Polisanmälan</i>	10
<i>Resultat av efterkontroller</i>	11
<i>Avslutade utredningar</i>	11
<i>Jämförelse mellan åren</i>	12
Sammanfattning statistik	13
Verksamhetsstöd och utbildning	14
<i>Verksamhetsstöd</i>	14
<i>Arbetsgrupp</i>	14
<i>Utbildning för nyanställda inom ekonomiskt bistånd</i>	14
Samverkan	14
<i>Kommunsamverkan</i>	15
<i>Myndighetsgemensamt nätverk angående bidragsbrott</i>	15
<i>Polismyndigheten</i>	15
<i>Samverkan med Försäkringskassans kontrollutredare</i>	15
<i>Underrättelser enligt lagen om underrättelseskyldighet</i>	15
Avslutande reflektioner	16

Inledning

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skydds nätet inom välfärdssystemet. För att skapa förtroende och legitimitet för systemet är det viktigt att det används på rätt sätt. Utgångspunkt i handläggningen av ekonomiskt bistånd är rätt utbetalning till rätt person och att så långt det är möjligt förebygga felaktiga utbetalningar.

Regeringen beslutade att 2005 tillsätta en delegation med syftet att minska felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Delegationen antog namnet Delegationen mot felaktiga utbetalningar (FUT-delegationen). De felaktiga utbetalningarna delades in i oavsiktliga fel från sökande, avsiktliga fel från sökande och oavsiktliga fel på myndigheten. FUT-delegationen presenterade 2008 flera förslag på åtgärder¹.

Stockholms stad har sedan 2007 haft ett aktivt arbete för att utreda och förebygga felaktiga utbetalningar och bidragsbrott vid handläggningen av ekonomiskt bistånd. Arbetet har sedan dess redovisats i årliga rapporter². Socialnämndens arbete omfattar utbildning, myndighetssamverkan och konsultativt stöd till samtliga stadsdelsnämnder. Utredningsarbetet vid upptäckt av felaktiga utbetalningar och att aktivt förebygga felaktiga utbetalningar ansvarar stadsdelsnämnderna för. Varje stadsdelsnämnd har en utredare av felaktiga utbetalningar och bidragsbrott (FUT-utredare).

I denna rapport redovisas socialnämndens arbete med att samordna och fortsatt utveckla arbetet för att förebygga och åtgärda felaktiga utbetalningar. I rapporten redovisas även stadsdelsnämndernas arbete och stadsövergripande statistik.

Stadsdelsnämnderna och socialnämndens enhet för hemlösa benämns i denna rapport fortsättningsvis som förvaltningarna.

¹ SOU 2008:74

² Dnr 3.1-008/2009 (år 2008), Dnr 3.1-0070/2010 (år 2009), Dnr 3.1-0098/2011 (år 2010 och 2011), Dnr 3.1-701/2012 (år 2012), Dnr 3.1-860/2013 (år 2013) och Dnr 3.1-570/2014 (år 2014).

Budgetuppdrag och uppföljning av utvärderingen

Socialnämnden fick i uppdrag i budget för 2015 att arbetet med att motverka, identifiera och utreda felaktiga utbetalningar skulle utvärderas. Resultatet av utvärderingen redovisades i den årliga lägesrapporten i april 2015³.

Utvärderingen visade att FUT-arbetet hade flera positiva effekter för handläggningen av ekonomiskt bistånd. Det fanns ett behov för förvaltningarna att fortsatt utveckla det förebyggande arbetet för att säkerställa rätt utbetalning till rätt person. Årets lägesrapport visar på en ökning av antalet interna felaktigheter i handläggningen vilket tyder på att det finns ett fortsatt utvecklingsbehov.

Utvärderingen visade även på ett behov av att utveckla FUT-arbetet framförallt genom att minska kötiderna och förbättra uppföljningen av återkraven. Inom ramen för utvärderingen definierades även uppdraget för FUT-utredarna.

Hela handlägningsprocessen påverkas av hur lång tid ett ärende står i kö. En lång kötid medför att det blir svårare att utreda och senare påverkas även uppföljningen av återkravet. De utvecklingsområden som lyftes fram i utvärderingen finns även som uppdrag i budgeten för 2016. Förvaltningarna behöver planera för hur de ska kunna utveckla sitt arbete där en del bör vara att se över om t.ex. avsatt tid för FUT-arbetet är tillräckligt.

Sammanställningen av 2015 års arbete visar på att det redan 2015 skett en förbättring framförallt vad gäller uppföljningen av återkraven. Det har skett en ökning av både återbetalat belopp och antalet ersättningstalan.

³ Lägesrapport FUT VII, dnr 3.1-570/2014

Förebyggande arbete – rätt utbetalning till rätt person

Det förebyggande arbete är en viktig del för att förhindra att felaktiga utbetalningar sker. Arbetet bedrivs framförallt av handläggarna av ekonomiskt bistånd. Arbetet genomförs genom att kontrollera och verifiera inkomna uppgifter i ansökan och att se till att rätt utbetalning ges till rätt person. Statistiken för inledda FUT-utredningar visar på att 13 % av ärendena består av interna felaktigheter, vilket är en ökning jämfört med tidigare år.

För att förebygga felaktiga utbetalningar har Socialförvaltningen tillsammans med representanter från enheterna för ekonomiskt bistånd tagit fram kontrollrutiner, ett årshjul för återkommande kontroller som inte görs varje månad och en modell för intern kontroll. Delar av materialet är inkluderat i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd. Socialförvaltningen har även anordnat utbildningar i kontrollrutiner för chefer och handläggare.

Förvaltningarna behöver fortsatt utveckla det förebyggande arbetet och aktivt arbeta för att förhindra interna felaktiga utbetalningar.

Stadens FUT-arbete i siffror

Det finns totalt 14 FUT-utredare i staden med varierande arbetstid avsatt för FUT-arbetet. I tabellen nedan har förvaltningarna fått ange antal heltidstjänster de har avsatt för FUT-arbetet. En del FUT-utredare har inom ramen för sin tjänst, av olika skäl, fått prioritera andra arbetsuppgifter. Resultatet skiljer sig åt mellan förvaltningarna vilket kan bero på dels förvaltningarnas storlek och organisation dels även hur mycket avsatt tid som finns för FUT-arbetet. Antalet inkomna misstankor om FUT beror inte enbart på antalet ärenden där det skett en felaktig utbetalning utan även socialsekreterarnas vana att uppmärksamma felaktiga utbetalningar och deras benägenhet att anmäla misstankarna till FUT-utredaren.

Förvaltning	Antal FUT-utredare	Arbetstid
Bromma	1	50%
Enskede-Årsta-Vantör	1	50-100%
Farsta	1	100%
Hägersten-Liljeholmen	1	60%
Hässelby-Vällingby	1	100%
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	1	50%
Rinkeby-Kista	1	100%
Skarpnäck	1	50-100%
Skärholmen	1	100%
Socialförvaltningen - Enheten för hemlösa	1	50%
Spånga-Tensta	2	2*50%
Södermalm	1	100%
Älvsjö	1	> 25%
Totalt	14	

I januari 2016 fanns 86 pågående utredningar och 687 ärenden under uppföljning. Ärendena under uppföljning omfattar både återkravsbeslut och polisanmälan.

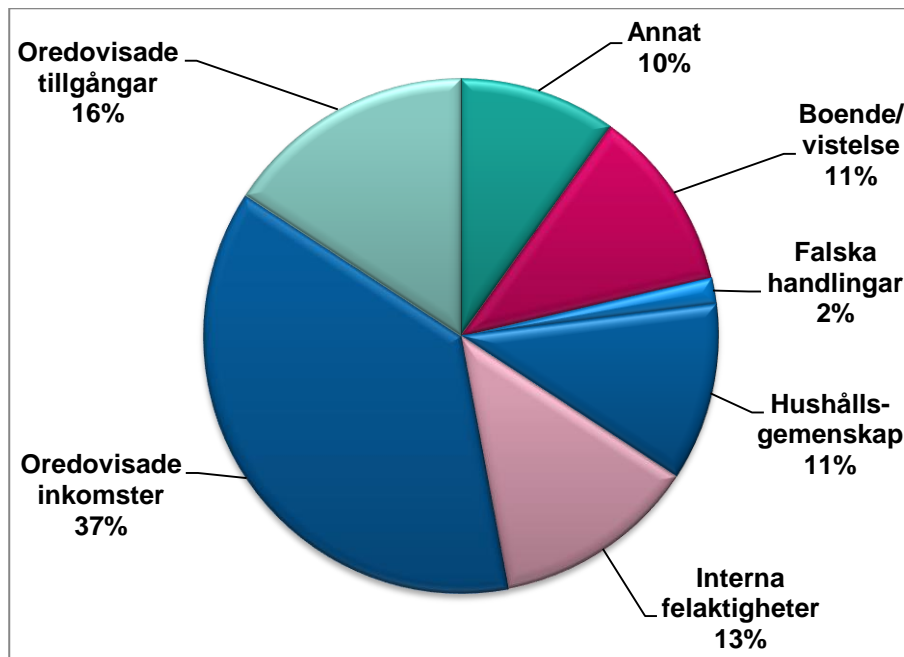
Förvaltning	Utredning	Uppföljning
Bromma	4	52
Enskede-Årsta-Vantör	6	120
Farsta	2	74
Hägersten-Liljeholmen	4	58
Hässelby-Vällingby	24	40
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	18	18
Rinkeby-Kista	10	48
Skarpnäck	0	81
Skärholmen	6	74
Socialförvaltningen - Enheten för hemlösa	3	19
Spånga-Tensta	6	82
Södermalm	3	21
Älvsjö	0	0
	86	687

Varje år inkommer nya ärenden om misstänkt felaktig utbetalning och under 2015 registrerades 697 inkommande information med misstanke om FUT. Under året inleddes 393 utredningar medan det i 304 ärenden bedömdes att det inte fanns skäl till att inleda utredning. I januari 2016 stod 200 ärenden i kö för att bli utredda.

Förvaltning	Inkommande information	Bedömdes ej vara FUT (ej inledd)	Inledd utredning	Avslutad utredning	Kötider 160101
Bromma	27	9	16	18	12
Enskede-Årsta-Vantör	60	23	40	52	8
Farsta	34	17	16	28	21
Hägersten-Liljeholmen	56	6	44	36	4
Hässelby-Vällingby	84	27	66	55	26
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	43	22	17	5	10
Rinkeby-Kista	85	53	34	30	11
Skarpnäck	70	25	37	43	27
Skärholmen	65	23	41	35	14
Socialförvaltningen – Enheten för hemlösa	43	18	25	8	11
Spånga-Tensta	89	31	42	48	23
Södermalm	40	36	15	14	32
Älvsjö	1	14	0	8	1
Total	697	304	393	380	200

Omfattning och orsaker

Den vanligaste orsaken till felaktiga utbetalningar är att sökande undanhåller information om inkomster som påverkar rätten till bistånd. Nedan presenteras registrerade orsakerna till felaktiga utbetalningar, uppgifterna är hämtade från alla inledda utredningar under 2015. I flera ärenden uppmärksammas även fler felaktigheter än den som föranledde att utredningen inleddes.

Åtgärder och ekonomisk omfattning

Återkrav och inbesparat belopp

Under året har totalt 239 beslut om återkrav fattats motsvarande ett återkravsbelopp 5 101 174 kr. Under samma period återbetalades totalt 1 597 469 kr.

När en FUT-utredning inleds kan det komma fram att personen inte är i behov av ekonomiskt bistånd och i flera utredningar slutar personen söka. En utredning kan även medföra att en inkomst upptäcks och person har då rätt till fortsatt bistånd men till ett lägre belopp. För att få en uppskattning av hur stort belopp detta avser gör förvaltningen en beräkning av inbesparat belopp utifrån en gemensam modell. Inbesparat belopp för 2015 uppgick till 1 993 705 kr.

Förvaltning	Återkrav	Återkravs- belopp	Inbesparat	Återbetalat	Ersättnings- talan
Bromma	17	525 325 kr	77 265 kr	56 141 kr	0
Enskede-Årsta-Vantör	36	988 585 kr	294 831 kr	239 565 kr	6
Farsta	13	234 745 kr	117 900 kr	469 245 kr	0
Hägersten-Liljeholmen	32	591 826 kr	0 kr	133 316 kr	4
Hässelby-Vällingby	40	877 409 kr	581 043 kr	220 806 kr	11
Kungsholmen- Norrmalm-Östermalm	1	101 820 kr	37 086 kr	30 000 kr	2
Rinkeby-Kista	27	417 602 kr	339 473 kr	90 000 kr	2
Skarpnäck	18	424 649 kr	*	*	3
Skärholmen	23	372 768 kr	90 819 kr	185 213 kr	0
Socialförvaltningen - Enheten för hemlösa	4	17 465 kr	66 042 kr	10 520 kr	1
Spånga-Tensta	21	460 871 kr	389 246 kr	153 463 kr	1
Södermalm	7	88 109 kr	*	9 200 kr	0
Älvsjö	0	0 kr	0 kr	0 kr	0
	239	5 101 174 kr	1 993 705 kr	1 597 469 kr	30

*ingen uppgift lämnad

För att se effekterna av återkravsbesluten krävs en fungerande kravhandläggning som bevakar inbetalningar och obetalda krav. Om en person inte återbetalar har förvaltningen möjlighet att göra en ersättningstalan till Förvaltningsrätten. Innan ett ärende kan lämnas till Förvaltningsrätten behöver nämnden göra en utredning om personen har förmåga att återbetala skulden.

Under året har 30 ersättningstalan skickas till Förvaltningsrätten. Förvaltningarna har fått 22 domar i mål om ersättningstalan varav 19 bifölls motsvarande ett belopp på 480 057 kr.

Förvaltning	Antal	Belopp
Enskede-Årsta-Vantör	6	187 650 kr
Hägersten-Liljeholmen	3	43 766 kr
Hässelby-Vällingby	7	92 179 kr
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	1	33 445 kr
Rinkeby-Kista	1	7 474 kr
Skarpnäck	2	84 050 kr
Skärholmen	1	19 949 kr
Socialförvaltningen - Enheten för hemlösa	1	11 544 kr
	20	480 057 kr

Polisanmälan

Förvaltningarna är skyldiga att anmäla misstanke om brott enligt bidragsbrottslagen. Vid bedömningen om en anmälan ska göras ska myndigheten göra en preliminär bedömning av om det föreligger uppsåt eller grov oaktsamhet.⁴

Totalt har 33 polisanmälningar om misstänkt bidragsbrott gjorts. Under 2015 har förvaltningarna fått besked i 16 ärenden att förundersökningen lagts ner och i ett ärende har beslutet överprövats.

Förvaltning	Polisanmälan	Förundersökning nedlagd	Överprövning	Åtalsunderlåtelse	Strafföreläggande
Bromma	4	1	0	1	0
Enskede-Årsta-Vantör	3	3	0	0	0
Farsta	0	1	0	0	0
Hägersten-Liljeholmen	1	2	0	0	0
Hässelby-Vällingby	12	4	0	2	0
Kungsholmen-Norrmalm-Östermalm	5	3	1	0	0
Rinkeby-Kista	2	0	0	0	0
Skarpnäck	2	2	0	0	0
Skärholmen	0	0	0	0	0
Socialförvaltningen - Enheten för hemlösa	1	0	0	0	0
Spånga-Tensta	0	2	0	0	0
Södermalm	3	1	0	0	0
Älvsjö	0	0	0	0	0
Totalt	33	19	1	3	0

Förvaltningarna har fått 3 beslut om åtalsunderlåtelse och 7 domar om bidragsbrott, varav 6 var fällande. Skadeståndet uppgick till totalt 358 297 kr.

Förvaltning	Antal domar	Skadestånd
Bromma	1	Återbetald
Enskede-Årsta-Vantör	3	74 227 kr
Farsta	1	36 013 kr
Hässelby-Vällingby	2	248 057 kr
Totalt	7	358 297 kr

⁴ Rättspm 2013:4 Bidragsbrottslagen från Utvecklingscentrum Stockholm

Resultat av efterkontroller

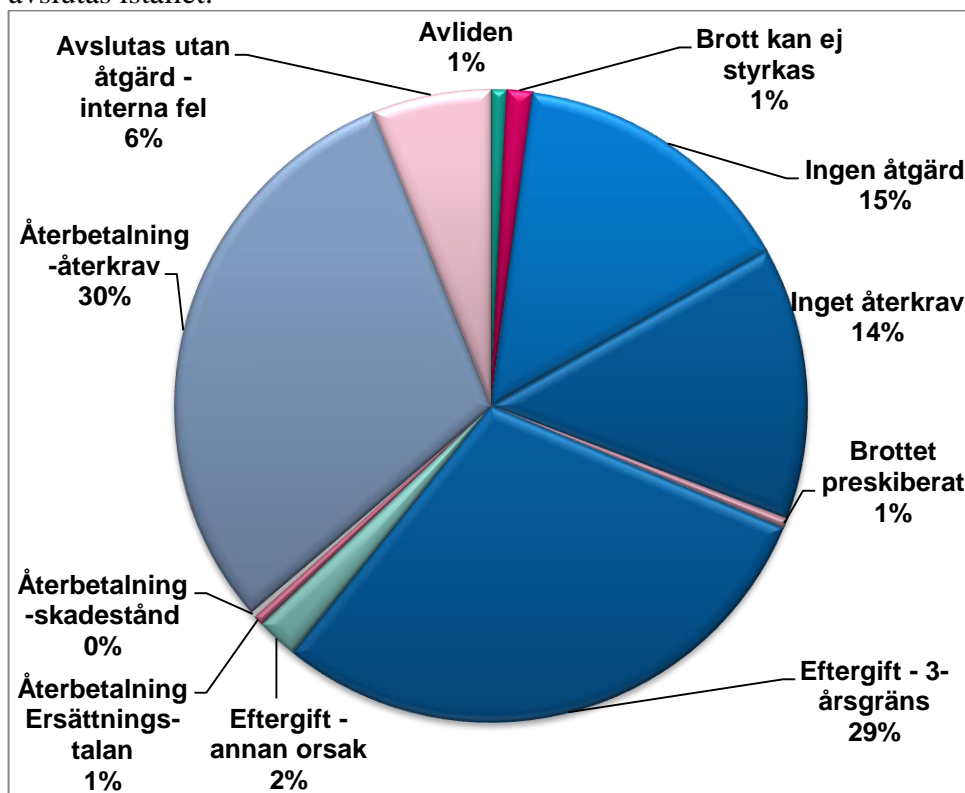
Med anledning av att den vanligaste orsaken till en FUT-utredning är att en person inte redovisar sina inkomster genomförs varje år efterkontroller av taxerad inkomst i avslutade ärenden. Granskningen innebär att taxerad inkomst jämförs med redovisad inkomst i samband med ansökan med urvalet att personen ska ha varit aktuell på ekonomiskt bistånd hela taxeringsåret och avslutats i början på året därefter.

Under 2014 genomfördes en efterkontroll av inkomstår 2013 och totalt omfattades 892 personer varav 552 hade en taxerad inkomst. Av dessa lämnades 37 vidare för utredning vilket ledde till 14 återkrav motsvarande 295 456 kr och 3 polisanmälningar.

Under 2015 genomfördes en efterkontroll av inkomstår 2014 och totalt omfattades 868 personer varav 553 hade en taxerad inkomst. Av dessa lämnades 43 vidare för utredning vilket kommer att följas upp under 2016. Uppgifter om efterkontroll saknas från fyra förvaltningar.

Avslutade utredningar

Under året avslutades 380 ärenden. Den vanligaste avslutsorsaken är att återkravet är återbetalat. Ytterligare en vanlig avslutsorsak är eftergift-3-årsgräns. Det innebär att tre år efter utbetalt bistånd kan inte förvaltningen längre driva in återkravet via domstol och avslutas istället.

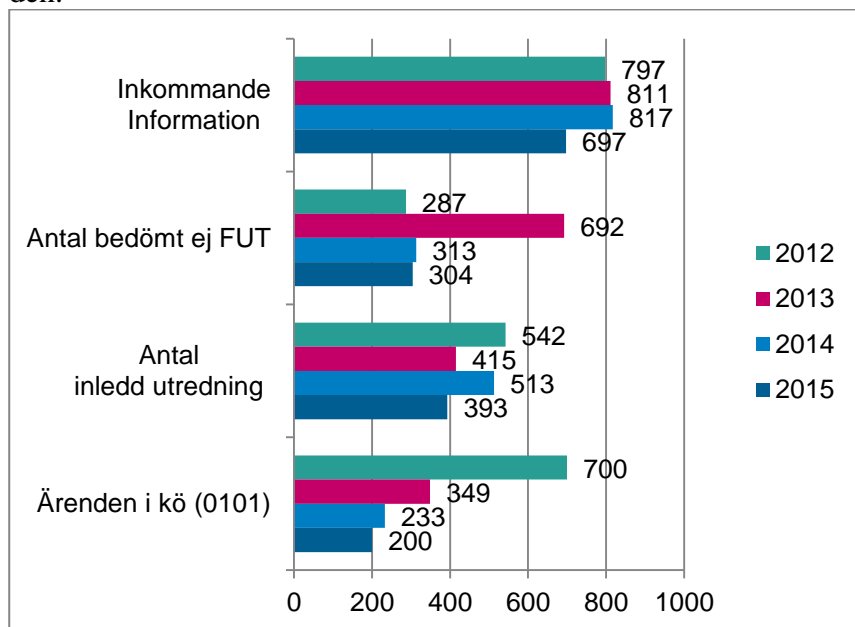

Jämförelse mellan åren

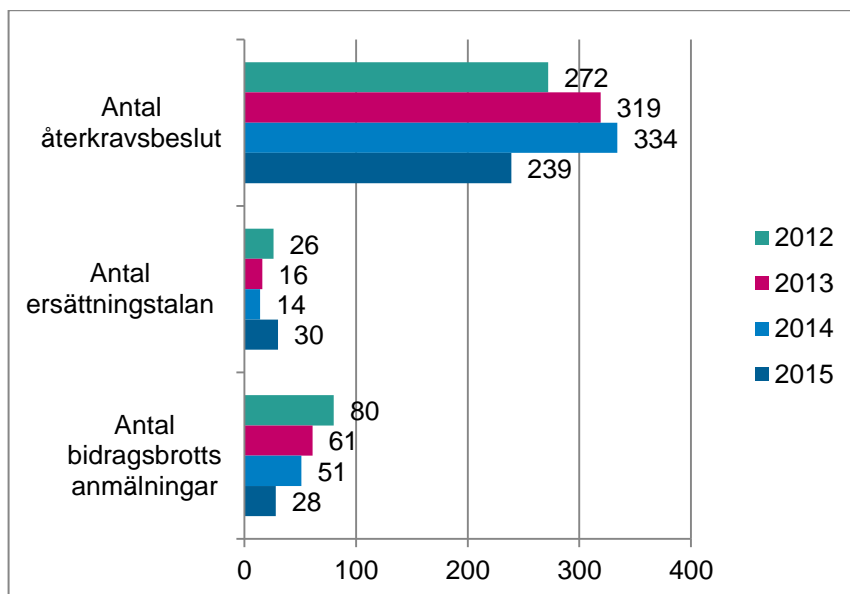
Vid en jämförelse mellan åren 2012-2015 framkommer vissa förändringar. Antalet nya ärenden (inkommande information) har legat relativt konstant fram till 2015 då det minskat en aning. Det kan delvis förklaras med en personalomsättning bland både socialsekreterare och FUT-utredare.

Antalet inledda utredningar och antalet som ej bedömdes vara FUT har varierat mellan åren, en förklaring har varit att en del ärenden legat i kö för länge och därmed inte kunnat utredas. Orsakerna till varför en FUT-utredning har inletts har förändrats genom åren. Det har framförallt skett en ökning av interna felaktigheter från 5 % 2014 till 13 % 2015. Under 2014 genomfördes en inventering av orsakerna till felaktiga utbetalningar. Interna felaktigheter var till exempel ärenden där personen beviljades dubbla ersättningar, felaktiga beräkningar, uppgifterna på ansökan hade inte kontrollerats, inkomster på kontoutdraget hade inte upptäckts eller att inkomster från Försäkringskassan inte tagits med i beräkningen.

Att minska antalet ärenden som står i kö har varit ett aktivt arbete genom åren vilket har gett resultat från 700 ärenden till 200 ärenden.

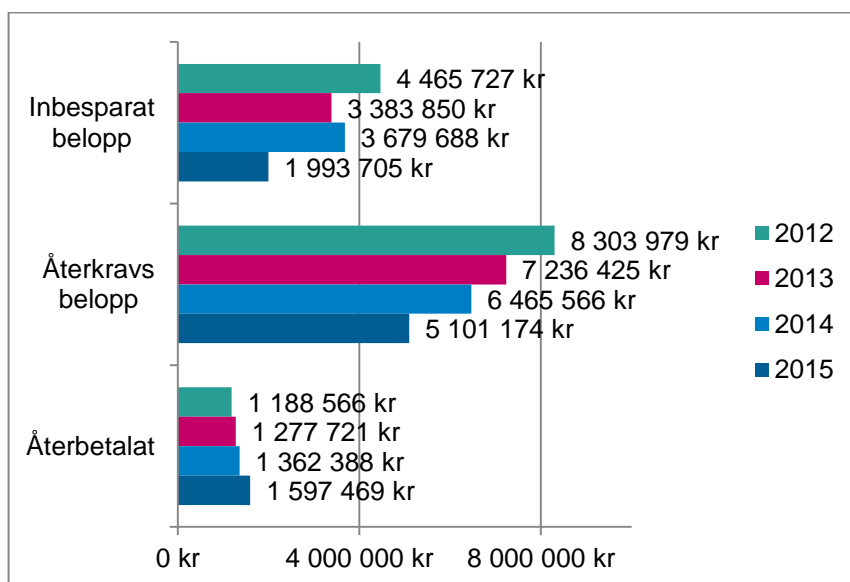

Antalet beslut om återkrav har minskat 2015 och kan till viss del förklaras med att ett större fokus har legat på att följa upp tidigare fattades beslut. Arbetet har resulterat i att antalet ersättningstalan och återbetalat belopp har ökat. Antalet beslut om polisanmälan har fortsatt minska sedan 2012 vilket delvis beror på att FUT-utredarna har ökat sin kunskap om när en anmälan ska göras.

Inbesparat belopp har minskat vilket beror på att samtliga förvaltningar inte har haft möjlighet att beräkna detta.

Återbetalningarna av beslutade återkrav fortsätter öka vilket förklaras med att förvaltningarna har aktivt följt upp dessa ärenden.

Sammanfattning statistik

Statistiken visar att flera förvaltningar har stora positiva ekonomiska effekter av FUT-arbetet främst för att det medför att fortsatt felaktigt utbetalt bistånd stoppas och att personer återbetalar bistånd de beviljats på felaktiga grunder.

Vid både ett aktivt förebyggande arbete och FUT-arbete upptäcks personer som inte har rätt till bistånd och insatser från socialtjänsten. De handläggningsresurser och insatser som har lagts på dessa personer kan istället användas till rätt personer. Den vanligaste FUT-orsaken är en person som söker ekonomiskt bistånd och inte redovisar delar av eller alla sina inkomster.

Verksamhetsstöd och utbildning

Verksamhetsstöd

FUT-utredarna har fått verksamhetsstöd och fortbildning i FUT-arbetet. Verksamhetsstödet har skett genom nätverksmöten och tillämpningsmöten för FUT-utredarna och stöd i det löpande arbetet.

Arbetsgrupp

Sedan 2009 finns en arbetsgrupp bestående av tre FUT-utredare och en samordnare från socialförvaltningen. Arbetsgruppens uppdrag har varit att diskutera utvecklingen av FUT-arbetet i staden och att medverka i att ta fram rutinbeskrivningar och arbetsmaterial.

Utbildning för nyanställda inom ekonomiskt bistånd

Nyanställda socialsekreterare och chefer inom ekonomiskt bistånd erbjuds av socialförvaltningen en flerdagarsutbildning i handläggningen av ekonomiskt bistånd. Ett avsnitt har fokus på att förebygga och utreda felaktiga utbetalningar. Utbildningen har genomförts vid tre tillfällen och omfattat cirka 25 personer per tillfälle.

Samverkan

Socialförvaltningen medverkar i olika former av myndighetssamverkan kring felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Socialförvaltningen är även mottagare av underrättelser från andra myndigheter. Underrättelserna innehåller information som kan påverka rätten till bistånd. En underrättelse från Försäkringskassan kan till exempel innehålla information om att en person är sammanboende och inte ensamstående som den anger på ansökan om bistånd. Underrättelserna lämnas sedan vidare till berörd förvaltning för vidare utredning.

Kommunsamverkan

Sveriges kommuner och landsting (SKL)

Socialförvaltningen har haft ett samverkansmöte med SKL angående kommunernas FUT-arbete och lyft frågor där det finns behov av utveckling. SKL kommer fortsättningsvis ingå i det nationella FUT-nätverket.

Nationella FUT-möten

Nationella FUT-möten anordnas två gånger per år för de kommuner som har ett aktivt FUT-arbete, i år har dessa möten varit i Borlänge och Sundsvall.

Samverkan i Stockholms län

Socialförvaltningen ingår i ett kranskommunsnätverk kring FUT-arbetet som ses två gånger per termin.

Myndighetsgemensamt nätverk angående bidragsbrott

Socialförvaltningen medverkar i ett myndighetsgemensamt nätverk med fokus på bidragsbrottsfrågor. Nätverket startades 2013 och består av representanter från Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, Skatteverket, Migrationsverket, Kronofogdemyndigheten, åklagarnas utvecklingscentrum och polisens nationella bedrägericentrum.

Polismyndigheten

Under året har socialförvaltningen haft samverkansmöten med förundersökningsledaren på bedrägeriroteln i Stockholm som ansvarar för bidragsbrott. Förundersökningsledaren har medverkat på ett nätverksmöte med FUT-utredarna för att utbyta erfarenhet och utveckla samverkan.

Samverkan med Försäkringskassans kontrollutredare

Försäkringskassans kontrollutredare och stadens FUT-utredare har haft två samverkansmöten under året för att underlätta samarbete och skapa ett erfarenhetsutbyte. Samverkan kommer att fortsätta under 2016.

Underrättelser enligt lagen om underrättelseskyldighet

Antalet mottagna underrättelser sedan lagen trädde i kraft har varit lågt och visar inga tendenser på att öka vilket påtalas i flera samverkansforum. Under året har det inkommit totalt sex underrättelser från Försäkringskassan och Skatteverket.

Avslutande reflektioner

Resultatet visar på en ökning av interna felaktigheter i handläggningen. Förvaltningarna behöver fortsatt arbeta med att säkerställa att rätt utbetalning går till rätt person. Det är särskilt viktigt att nya socialsekreterare ges information om de rutiner och arbetsätt som finns i staden för förhindra felaktiga utbetalningar. Arbetsledningen på förvaltningarna bör fortsatt utveckla och följa upp arbetet.

Under året har en del förvaltningar minskat avsatt tid för FUT-arbetet vilket medför att arbetet inte får samma effekt i hela staden. Det innebär även att felaktiga utbetalningar riskerar att utredas olika mellan förvaltningarna. För att utveckla handlägningsprocessen för FUT-utredningen har arbetet med att se över den vägledning som finns för arbetet påbörjats.

Stadens FUT-arbete har utvecklats sedan starten och de flesta förvaltningarna har ett väl fungerande arbete. Det som tydligast framkommer är att arbetet med att aktivt följa upp besluten om återkraven leder till ökade återbetalningar. För att skapa och upprätthålla en likställd handläggning av felaktiga utbetalningar finns det ett fortsatt behov av central samordning och en tydligare prioritering av arbetet. Förvaltningarna behöver planera för hur de ska kunna utveckla sitt arbete där en del bör vara att se över om t.ex. avsatt tid för FUT-arbetet är tillräckligt.